

Publishers : Tatva Samshodhana Samsat
Sri Palimaru Matha Udupi.

2004

© All Rights Reserved

Pages : 100

Copies : 1000

Price : 25/-

D.T.P. &
Design : Gopya Computers, Udupi

Print : Prakash Printers, Mangalore.

‘ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ.....’

- ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ

ಇದು ಮಹಾಭಾರತದ ಮಂಗಲಪದ್ಯ :

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ
ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಮ್ |
ದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ವ್ಯಾಸಂ
ತತೋ ಜಯಮುದೀರಯೇತ್ ||

ಇದು ಇಡೀ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳ,
ಪಾಂಡವರ ಇತಿಹಾಸದ ಬೀಜಮಂತ್ರ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಮಹಾನಾಟಕದ ಸೂತ್ರಧಾರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅವನೇ ನಾರಾಯಣ.
ನರ ಎಂದರೆ ಅರ್ಜುನ. ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ನಾರರು; ಪಾಂಡವರು. ಅವರಿಗೆ
ಆಸರೆಯಾಗಿ ನಿಂತವನು ನಾರಾಯಣ. ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯ
ಎಂದೇ ಅರ್ಥ.

ನರನ, ಅರ್ಜುನನ ರಥವೇ ನಾರ. ಅದನ್ನು ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿದವನೇ
ನಾರಾಯಣ. ಅದರಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ.

ನರನ ಪಕ್ಷದ ಶಾಂತಿದೂತನಾಗಿ ಸಂಧಾನ ನಡೆಸಿದವನೇ ನಾರಾಯಣ.

ನರನ ಅಣ್ಣ ಭೀಮಸೇನ ನಾರ. ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಸರೆಯಾದವನು ನಾರಾಯಣ.

ನರನ ಲಕ್ಷವೇಧಕ್ಕೆ ದಕ್ಕಿದವಳು ನಾರಾ-ದ್ರೌಪದಿ. ಅವಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯಾಂಬರವಿತ್ತು
ಕಾಪಾಡಿದವನು, ಅವಳ ಆಪತ್ತಿನ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ಷೆಯಾಗಿ ನಿಂತವನು ನಾರಾಯಣ.

ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹಲವು ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರವನ್ನೆಲ್ಲ
ಹೀರಿಕೊಂಡಿರುವ ಪದ ನಾರಾಯಣ. ಅದಕೆಂದೆ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮೊದಲ ನಮನ.

ಧರ್ಮತನಯನಾಗಿ, ನಾರಾಯಣನ ಸೋದರನಾಗಿ, ಶೇಷನಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ ನರ. ಅದಕೆಂದೆ ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಅವನಿಗೂ ನಮನ - "ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚ."

ಮಹಾಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನರರೂಪದ ನೇರ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಉಂಟು. ನರ-ನಾರಾಯಣರೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರಾದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಂತನ ನರನಾಮಕ ರೂಪವಿಶೇಷದ ವಿಶೇಷ ಆವೇಶದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೆ 'ಪಾಂಡವಾನಾಂ ಧನಂಜಯಃ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಹೀಗೆ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ, ಒಂದೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂತ ಭಗವಂತನ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಗೂ ನಮನವಾಯಿತು: ನರಮೇವ ನಾರಾಯಣಂ ಚ. ಜತೆಗೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ - ನರಂ ಚ.

ಬಲರಾಮನೂ ಶೇಷನ ಅವತಾರವೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಕೇವಲ ಶೇಷನ ಅವತಾರ. ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ನರನಾಮಕ ಶೇಷನ ಆವೇಶವೂ ಉಂಟು. ಶೇಷನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ನರನಾಮಕ ನಾರಾಯಣನ ಆವೇಶವೂ ಉಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವಂದನೆ.

ಜತೆಗೆ ಈ ಪದದಿಂದಲೇ ಶೇಷಾಂಶನಾದ ಬಲರಾಮನಿಗು ವಂದನೆ ಸಂದಿತು.

ಶಿವನೂ ಮುಂದೆ ಶೇಷನಾಗುವವನಲ್ಲವೆ? ಅದರಿಂದ ಶಿವನ ಅವತಾರವಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಿಗು ವಂದನೆ ಸಂದಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮ-ವಾಯುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಶಿವ-ಶೇಷರೆ ಹಿರಿಯ ಸಾಧಕರು. ಅವರನ್ನು ಮೀರಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಚೇತನವಿಲ್ಲ.

ಬ್ರಹ್ಮ-ವಾಯುಗಳು ಮಹಾಸಾಧಕರಾದರೆ ಶಿವ-ಶೇಷರು ಉಪಸಾಧಕರು. ತಾವು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೇರಿದವರು; ನಮ್ಮನ್ನೂ ಸಾಧನೆಯ ಪಥದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೂ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಅವರು ಒಲಿದರೆ ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿ ಸುಗಮ. ಅವರು ಮುನಿದರೆ ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಶಿವ ಶರೀರಪುರುಷ. ಈ ಸಾಧನಶರೀರವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವವನು.

ಶಿವ ಮನೋಭಿಮಾನಿ ಕೂಡ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನತ್ತ ಹರಿಸುವವನು. ಬಗೆಯ ಕತ್ತಲನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು. ಶಿವನೇ ಅಹಂಕಾರದ ಅಭಿಮಾನಿ ಕೂಡ. ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ, ವಿನಯವನ್ನಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಮೈ-ಮನಗಳು ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೂ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಶೇಷ ಭಂದಃಪುರುಷ. ನಮ್ಮ ಮನದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುವವ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ವಾಚ್ಛಿಯದ ದೇವತೆ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ದಕ್ಕದ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಶೇಷದೇವನ ವರಪ್ರಸಾದ.

ಅವನು ಮನಸ್ಸು-ಅಹಂಕಾರಗಳ ದೇವತೆಯೂ ಹೌದು. ಅವನೆ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ನುಡಿಸಬೇಕು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬರುವ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಅಡಗಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೂ ವಂದನೆ.

* * * * *

ಹೀಗೆ ಉಪಸಾಧಕರಿಗೆ ಮಣಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ-ವಾಯುಗಳ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ನರೋತ್ತಮರು.

ವಾಯುದೇವನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಭೀಮಸೇನ. ಅವನ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕು ವಂದನೆ. ಅವನಿಗೂ ವಂದನೆ. ಅವನು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಕೂತು ಕಾಡುತ್ತಿರುವ ದುರೋಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲಿ; ನಮ್ಮನ್ನು ಭಗವಂತನಡೆಗೆ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಜಯದಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಬಯಕೆ.

'ಚೈವ' ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಚಕಾರ ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ: ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನರನನ್ನು ನರೋತ್ತಮನನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ..... 'ನಾರಾಯಣಂ ಚ ನರಂ ಚ ನರೋತ್ತಮಂ ಚ

ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ....'

ಏವಕಾರ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ: 'ನಮಸ್ಕೃತ್ಯವ'. ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನರನನ್ನು ಮತ್ತು ನರೋತ್ತಮನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿಯೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬೇಕು.

ಚಕಾರ ದೌರ್ಲಭ್ಯವಾಚಕ ಕೂಡ: 'ದೌರ್ಲಭ್ಯೇ ಚ: ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ'. ಈ ಮೂರು ಮಹಾಶಕ್ತಿಗಳ ವಂದನೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುರ್ಲಭವಾದ ಭಾಗ್ಯ. ಒಂದು ಅಲಭ್ಯ ಲಾಭ.

ಚಕಾರ ಹೀನಾರ್ಥಕವೂ ಹೌದು: 'ಹೀನತ್ವೇ ಚ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ'. ನರ ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ ಯೇಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಹೀನ; ಕೆಳಗಿನವನು. ಅದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ನಮನ ಎನ್ನುವುದು ಸರಿ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಅವನು ನರೋತ್ತಮನಿಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನವನು. ಆದರೂ ನರೋತ್ತಮನಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ನರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ; ನರೋತ್ತಮನ ಬಳಿ ಸಾರಲು ನರನ ನೆರವು ತೀರ ಅಗತ್ಯ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಅದರಿಂದ ನರೋತ್ತಮನಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ನರನ ನಮನ. ಎಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಂತೆ.

'ಏವ' ಶಬ್ದ 'ಇವ' ಶಬ್ದದಂತೆ ಉಪಮಾನಾರ್ಥಕವೂ ಹೌದು: 'ನಾರಾಯಣಮಿವ ನರಂ ಚ ನರೋತ್ತಮಂ ಚ ನತ್ವಾ'. ನಾರಾಯಣನಂತೆ ನರನನ್ನು ಮತ್ತು ನರೋತ್ತಮನನ್ನು ನಮಿಸಿ.... ದೇವತಾವಂದನೆ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ ಗುರುವಂದನೆಯೂ ಅಗತ್ಯ. ಅದರಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ನರ-ನರೋತ್ತಮರನ್ನು ಮೊದಲು ವಂದಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬೇಕು: 'ಯಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ಗುರೌ.'

ಮಹಾಭಾರತದ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥದ ಆಳ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತವೆ ಪುರಾಣಗಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ನಮಗಾದರೂ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು?

* * * * *

ಹೀಗೆ ದೇವತಾವಂದನೆಯಾಯಿತು; ಗುರುವಂದನೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ವಂದನೆ. ಮೊದಲು ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾದೇವತೆಯಾದ ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಂದನೆ: 'ದೇವೀಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ.'

ಯಾರು ಈ ದೇವಿ. ದೇವರ ನಿತ್ಯಂಗಾತಿ ದೇವಿ. ಹಲವು ದೇವರಿಲ್ಲ. ದೇವರೆಂದರೆ ನಾರಾಯಣ; ದೇವಿಯೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಜತೆಗೆ ದೇವಿಯ ವಂದನೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಮೊದಲ ಪದವೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ-ನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ: ಅರ ಎಂದರೆ ಕೊರತೆ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರೆಬರೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವಲ್ಲ - ಹಾಗೆ. ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ನಾರಾ. ಅವಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಅವಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾದವ ನಾರಾಯಣ. ಹೀಗಾಗಿ 'ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ' ಎಂದರೆ ಜಗದ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಜತೆಯಾಗಿಯೆ ವಂದಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ 'ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ' ಆಯಿತು. 'ಪಿತೃದೇವೋ ಭವ' ಆಯಿತು. 'ಆಚಾರ್ಯದೇವೋ ಭವ' ಕೂಡ ಆಯಿತು. ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ನಾವು ಪಡೆದ ವಿದ್ಯೆಯ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಮನ. ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಿಸಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮರಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಂತೆ.

ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಇಲ್ಲಿ ರುಗ್ಮೀಯಾಗಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯಾಗಿ ಇಳಿದು ಬಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಜತೆಗೆ ಮಹಾಭಾರತದಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಓ ತಾಯಿ, ಓ ಕೃಷ್ಣನ ಜತೆಗೆ ಲೀಲಾ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಭುವಿಗಳಿದು ಬಂದ ಮಂಗಳದೇವತೆಯೆ, ಓ ಸಕಲವಿದ್ಯಾವನಾನಿನಿಯೆ, ಸಕಲವಿದ್ಯಾದಾಯಿನಿಯೆ, ವಾಜ್ಞಯದ ಅಂತರಂಗದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನನ್ನನ್ನೂ ಅದರೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು.

* * * * *

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನಂತರದ ವಿದ್ಯಾ-ದೇವತೆಯರು ಸರಸ್ವತಿ-ಭಾರತಿಯರು. ನರೋತ್ತಮನ ಅನಂತರದ ಜಗದ್ಗುರು ನರ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ. ವಿದ್ಯಾ ದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಗೂ

ವಂದನೆ; ಭಾರತಿಗೂ ವಂದನೆ: 'ದೇವೀಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ, ಸರಸ್ವತೀಂ ಚ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ'.

ಸರಸ್ವತಿ-ಭಾರತಿಯರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯರೂ ಹೌದು. ಅದರಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು: 'ದೇವೀಮಿವ ಸರಸ್ವತೀಂ ಚ ನತ್ವಾ'. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಚಕಾರ ಮತ್ತು ಏವಕಾರ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತಿಯ ಮಹಾಭಾರತದ ನಾಯಕಿ ದ್ರೌಪದಿ. ಅವಳೆ ಹಿಂದೆ ದ್ರೌಪದಿಯಾದವಳು; ಮುಂದೆ ಸರಸ್ವತಿಯಾಗುವವಳು. ಅದಕೆಂದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಭಾರತಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತಿಯನ್ನು ಸರಸ್ವತಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭರತ ವಂಶದ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಬಂದವಳು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲೂ ಅವಳು ಭಾರತಿ.

ಹೀಗೆ ವಾಗ್‌ದೇವತೆಯಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಮಾನಿನಿಯಾಗಿ, ಮಹಾಭಾರತದ ನಾಯಕಿಯನ್ನಿಸಿ ಗ್ರಂಥಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳಿಗೂ ನಮನ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಒಳಗಿನ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲು ತೊಡೆದು, ಸತ್ಯದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿ, ನಮ್ಮರಿವಿನ ಪಂಜು ಹತ್ತಿಸು ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಗದ ಅಧಿದೈವ ನಾರಾಯಣನ ಅನಂತರ ಜಗದ್ಗುರು ನರೋತ್ತಮನಿಗೆ ನಮನ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಇಲ್ಲೂ ಜಗದ ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನಂತರ ಗುರುಪತ್ನಿ ಭಾರತಿಗೆ, ಸರಸ್ವತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ತಾಯಿಯೆ ಮೊದಲ ಗುರುವಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾಗಿ ಮೊದಲು ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅನಂತರ ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ. ಬರಿಯ ಗುರುಪತ್ನಿಯಲ್ಲ. ಗುರು ಕೂಡ.

* * * * *

ಈ ಎಲ್ಲ ನಮಸ್ಕಾರ ಯಾಕಾಗಿ? ಮಹಾಭಾರತದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ ಅಂಥ ಮೇರುಕೃತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ, ಜಗದ ಗುರುಗಳಿಗೂ ಗುರುವಾದ ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಮರೆಯುವುದುಂಟೆ?

ಭರತವಂಶ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಳಿದುಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಪಾಂಡವರ ಅಜ್ಜನಾಗಿ, ಪಾಂಡು-ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರ ತಂದೆಯಾಗಿ ಆ ವಂಶವನ್ನು ಉಳಿಸಿ

ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದವರು ವ್ಯಾಸರು. ಅವರಿಲ್ಲದೆ ಭರತವಂಶವು ಇಲ್ಲ; ಮಹಾಭಾರತ ಗ್ರಂಥವೂ ಇಲ್ಲ.

ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆ; ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳಿಗೂ ಗುರುಗಳೆಂದು ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆ; ಮಹಾಭಾರತದ ಅನುಪಮ ಮೇರುಕೃತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆ; ಭರತವಂಶದ ಪಿತಾಮಹನಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆ: 'ವ್ಯಾಸಂ ಚ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ.'

ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರೂ ಅವರು; ಅದನ್ನು ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದವರೂ ಅವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮರಳಿ ಮರಳಿ ವಂದನೆ.

ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥವೂ ಅಡಗಿದೆ: ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ವೇದ ವಾಜ್ಞಯವನ್ನು ಮತ್ತು ವೈದಿಕವಾಜ್ಞಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿದವರು; ಭರತ ವಂಶವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿದವರು ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತದ ಮೂಲಕ ಈ ಮಹಾ-ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದವರು.

* * * * *

ಹೀಗೆ ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆರುಮಂದಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಂದನೀಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳು: ನಾರಾಯಣ(೪), ನರ(೨), ನರೋತ್ತಮ(೪), ದೇವಿ(೨), ಸರಸ್ವತಿ(೪) ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ(೨). ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು : ೪+೨+೪+೨+೪+೨=೧೮.

ಈ ಹದಿನೆಂಟರಿಂದ ಮಹಾಭಾರತದ ಹದಿನೆಂಟರತ್ತ ಪಯಣ: 'ತತೋ ಜಯಮುದೀರಯೇತ್'.

ತತಃ = ಈ ಆರು ಮಂದಿ ಗುರು - ದೇವತೆಗಳ ನಮನದ ಅನಂತರ, ತತಃ = ಈ ಎಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, ತತಃ = ಈ ಆರು ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದ ಜಿಜ್ಞಾಸು, ಹದಿನೆಂಟರ ನಂಟಿನಿಂದ 'ಜಯ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾದ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಒರೆಯಬೇಕು.

'ಜಯ' ಎಂದರೆ ಅಕ್ಷರಾಂಕದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ಜ=೮, ಯ=೧. ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸುತ್ತೇವೆ: 'ಅಂಕಾನಾಂ ವಾಮತೋ ಗತಿಃ'. ಇಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ: ಜಯಎಂದರೆ ಎಂಭತ್ತೊಂದಲ್ಲ; ಹದಿನೆಂಟು.

ಏನು ಈ ಹದಿನೆಂಟು?

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ೧೮ ಪರ್ವಗಳು; ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದು ೧೮ ದಿನಗಳ ಕಾಲ; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡ ಸೇನೆ ೧೮ ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ; ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಭಗವದ್‌ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು, ಮಹಾಭಾರತದ ಎಲ್ಲವೂ ೧೮ರಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿದೆ.

ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಪುರಾಣಗಳೂ ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು. ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರವಾದ ಶ್ರೀಮದ್‌ಭಾಗವತದ ಗ್ರಂಥ ಸಂಖ್ಯೆ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ. [ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಎಂದರೆ ೩೨ ಅಕ್ಷರಗಳು. ೩೨X೧೮೦೦೦=೫,೭೬,೦೦೦ ಅಕ್ಷರಗಳು. ಇದರ ಅಂಕಗಳ ಮೊತ್ತವೂ ಹದಿನೆಂಟೆ : ೫+೭+೬=೧೮.]

ಭಾರತಕ್ಕೂ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೂ ಏನು ನಂಟು?

ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥ ಉಂಟು. ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದೊಂದು ಪಾತ್ರವೂ ಬರಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಿತ್ತರವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಅವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪಾತ್ರಗಳು.

ಇದೇ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ಅರ್ಥ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತ ಐದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಚೆಗಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಗಾಢ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಬರಿಯ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ಪಾಲು ಪಟ್ಟಿಯ ಜಗಳವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಮನುಕುಲದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಹೋರಾಟದ ಕಥೆ. ನಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅನುಗಾಲ ನಡೆಯುವ ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳ ಕಾದಾಟದ ಕಥೆ-ವ್ಯಥೆ. ಆದಿ-ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ನಿತ್ಯಕಥೆ. ಅಂದಿನ, ಇಂದಿನ, ಎಂದೆಂದಿನ ಸತ್ಯಕಥೆ.

ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥದ ಸಾರವೆ ಭಗವದ್‌ಗೀತೆ,

ಮಹಾಭಾರತದ ಏಳು ಪಾತ್ರಗಳು-ಐವರು ಪಾಂಡವರು, ದ್ರೌಪದಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ-ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹದಿನೆಂಟು. ಅದಕೆಂದೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಂಖ್ಯೆ ಹದಿನೆಂಟು.

ಧರ್ಮರಾಜ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಗುಣ : ಧರ್ಮ.

ಭೀಮ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿ : ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಪ್ರಜ್ಞೆ [ಅರಿವಿನಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬೇರುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಹೊಸ ಹೊಳಹು], ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ [ತಿಳಿದದ್ದನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ನಿರಂತರ ನೆನಪಿಡುವ ಧಾರಣಾಶಕ್ತಿ], ಧೃತಿ[ತೊಡಗಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಚ್ಚು], ಸ್ಥಿತಿ[ತಾನು ಸಾಗಬೇಕಾದ ದಾರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಅಚಲವಾದ ನಿಲುವು], ಯೋಗ[ಜೀವನದ ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಏರುಪೇರುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬಲ್ಲ ಸಮದೃಷ್ಟಿ], ಪ್ರಾಣ [ಮೈಮನಗಳಲ್ಲಿ ಅದಮ್ಯವಾದ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿಸುವ ಶ್ರಾಣ] ಮತ್ತು ಬಲ [ಆತ್ಮಬಲ, ಮನೋಬಲ, ದೇಹಬಲಗಳ ಸಮಷ್ಟಿ].

ಅರ್ಜುನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಗುಣಗಳು ಮೂರು : ಶ್ರವಣ, ಮನನ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ. ಅದಕೆಂದೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಗೀತಾಶ್ರವಣದ ಯೋಗ.

ನಕುಲ-ಸಹದೇವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಗುಣಗಳು ಎರಡು : ಶೀಲ ಮತ್ತು ವಿನಯ; ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ನಡೆ ಮತ್ತು ಸೌಜನ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹದಿನಾರು ಅಪೂರ್ವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಐವರು ಪಾಂಡವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಧಕ ಗಳಿಸಬೇಕಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು, ವೈದಿಕವಾಚ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವಳೇ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯಾಮಾನಿನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿ - ಹದಿನೇಳನೆಯವಳು.

ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯನಾದ ಭಗವತನ ಹದಿನೆಂಟನೆಯವನು. ಅವನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಈ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಿತು ಮಹಾಭಾರತ. ಇದೇ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೂ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೂ ಇರುವ ನಂಟು.

ಈ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಗುಣಗಳೋ ನೂರಾರು. ಅವರೇ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪಡೆ. ಈ ದುರ್ಗುಣಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಗುಣಗಳ ಜಯವೇ ಮಹಾಭಾರತ. ಈ ಜಯದ ಸಾರಥ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನದು ಎನ್ನುವುದೇ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರ; ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರ.

* * * * *

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಡ-ಪಿಂಡಾಂಡಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಹದಿನೆಂಟರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ :

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಬೇಲಿಗಳು: ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪಂಚಭೂತಗಳು [ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ], ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಮುದಾಯ [ಕಿವಿ, ತೋಗಲು, ಕಣ್ಣು, ನಾಲಿಗೆ, ಮತ್ತು ಮೂಗು ಇವು ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಬಾಯಿ, ಕೈ, ಕಾಲು, ಮಲದ್ವಾರ ಮತ್ತು ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಇವು ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ], ಅಂತಃಕರಣ, ಅನ್ಯ ವೀರ್ಯ [ಅನ್ನದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಬರುವ ದೇಹಶಕ್ತಿ], ತಪಸ್ಸು [ಆಲೋಚನೆಗಳು], ಮಂತ್ರ [ಮಾತು], ಕರ್ಮ, ಲೋಕ [ನಾವು ಗಳಿಸುವ ಸ್ಥಿರ-ಚರ ಸೊತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಮ [ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿ]. ಇವೇ ಆ ಹದಿನೈದು ಬೇಲಿಗಳು. ಬದುಕು, ಬಂಧನ ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟೆ.

ಈ ಹದಿನೈದು ಬೇಲಿಗಳೊಳಗೆ ಬಂದಿಯಾದವನೇ ಸಂಸಾರಿಜೀವ; ಹದಿನಾರನೆಯವನು: 'ಷೋಡಶೀ ಕಲಾ ಜೀವಸ್ವರೂಪಮ್',

ಈ ಹದಿನಾರು ಕಲೆಗಳ ಒಡತಿ, ಹದಿನಾರನ್ನು ಹದಿನೈದು ಬೇಲಿಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದವಳು, ಸಂಸಾರದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟವಳು ತಾಯಿ ಮಾಯೆ ಚಿತ್-ಪ್ರಕೃತಿ. ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಕ್ಕೆ ಈ ಕಲೆಗಳ ಬೆಸುಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ತಾಯಿ ಬಸಿರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೆ? ಈ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹದಿನೇಳನೆಯವಳು.

ಈ ಸಂಸಾರದ ಬೇಲಿಯ ಬೇಡಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ನೀಡುವವನು ಪರಮಪುರುಷ ನಾರಾಯಣ; ಹದಿನೆಂಟನೆಯವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ವೇದಾರ್ಥವೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಹದಿನೆಂಟರಾಚೆಗೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹದಿನೆಂಟು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಕೊನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ. ಹದಿನೇಳು ಸಾಂತ; ಹದಿನೆಂಟು ಅನಂತ.

ಅದಕೆಂದೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಹೆಸರು : 'ಜಯ', ಕೌರವರ ವಿರುದ್ಧ ಪಾಂಡವರ ಜಯ; ಅಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಜಯ; ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾದ ಸಾಧಕರ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಜಯ.

ಪುರಾಣಗಳೂ ಹದಿನೆಂಟು : ಅದರಿಂದ ಮಹಾಭಾರತದಂತೆ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ 'ಜಯಶಬ್ದ'. ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಭೂತವಾದ, ಒಲಿಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಭಾಗವತ ವಿಶೇಷತಃ ಜಯ. ಹೀಗೆ 'ಜಯ'ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಶಿಖರಪ್ರಾಯವಾದದ್ದು ಮಹಾಭಾರತ.